

SENDİKA-İÇİ DEMOKRASİ

Aydınlık Dergisi, 5 Aralık 1999

Yıldırım Koç

Benim sendika-içi demokrasi tartışmalarına ilişkin ilk deneyimim, Cenani Bıçakçı'nın ASİS Sendikası'nda oldu. 1974 yılındaydı. Sendikal alanla birkaç yıldır ilgileniyordum. Tüm İktisatçılar Birliği'ni kurmuştuk ve sendikalara eğitim düzenliyorduk. Cenani Bıçakçı da As-İs Sendikası'nın genel başkanıydı. Sendika, üyelik için DİSK'e başvurmuştu; ama bir türlü kabul edilmiyordu. Cenani Bıçakçı'yı TİB'in eğitim toplantılarına davet etmiştik. Bu ara beni Ankara'da Domsan işyerinde toplu sözleşme görüşmesine götürdü. Siteler'deki fabrikanın galiba yemekhanesinde bütün işçiler toplanmıştı. Sendika yöneticileri ve işveren temsilcileri de bir masanın etrafında oturuyordu. Her madde görüşülüyordu. Sendika yöneticileri, işverenin teklifini kabul etmeden önce işçilerin de görüşünü alıyor ve onların verdiği karara göre tavır belirliyordu. Cenani Bıçakçı benzer bir uygulamayı 1976-1977 yıllarında İstanbul'da Sunta Fabrikasında gündeme getirdi. İşveren öneriyi kabul etmedi. Grev uygulamasına geçildi. As-İs, grevi yürütemedi. Grevin yürütümünü galiba Maden-İş devraldı. Cenani Bıçakçı, bu konudaki deneyimleri aradan 10 yılı aşkın bir süre geçtikten sonra **11. Tez** kitap dizisinde yazmıştı. Bu dürüst ve çalışkan insanı bir kez daha saygıyla anıyorum.

Sendika-içi demokrasi tartışmaları günümüzde de sürüyor. Ancak tartışmalarda ön plana çıkan, sendika-içi demokrasiyi geliştireceğine inanılan kurumların oluşturulması. 1977-78 yıllarında Yeraltı Maden-İş Sendikası'nda çalışıyordum. Yeniçeltek'te bir gece geç vakitlere kadar işyeri baştemsilcisiyle kağıt üzerinde konseyler oluşturmuştuk. O yıllarda bazı sendikalar tüzüklerine konseyler ve komiteler koyarak, sendika-içi demokrasiyi geliştirme umudunu taşıdı. Bugün de benzer yaklaşımlar var.

Bu yaklaşımlar, tabanın karar alma süreçlerine katılımının mevcut olduğu varsayımından hareket ediyor. Acaba gerçekten böyle mi? Taban yönetim süreçlerine, gereken bedeli ödeyerek katılmak istiyor da, bunun önünde bazı örgütsel engeller mi var? Yoksa ana sorun tabandaki katılım isteği yetersizliği mi?

Benim genel görüşüm ikincisinin daha yaygın olduğu. Bugüne kadarki deneyimlerimden, tabanda katılım arzusunun ve gereksiniminin olduğu durumlarda, alternatif yapılanmaların ortaya çıktığını söyleyebiliyorum. Örgütsel yapılar tabii ki önemlidir; ancak, kanımca, belirleyici değildir. Aslolan, kararalma süreçlerine katılım arzusu ve gereksiniminin varlığı ve bu sürecin gerektirdiği bedeli ödemeye hazır olunmasıdır.

Bazan, sendikal yapı ve işleyişe ilişkin tartışmalar o kadar uzuyor ki, karar alma süreçlerine katılma niyeti biraz gelişmiş olanlar ürküp veya tartışmaları gereksiz bulup karar alma sürecinden uzaklaşıyor. Karar alma sürecine katılım eğiliminin zayıflığında eski olumsuz deneyimler etkili olabiliyor. Özellikle yönetim kadrolarına seçilenlerin başının geçmişte belaya girmiş olması ürkeklik yaratabiliyor. Sendikal alanda genel olarak tepki duyulan konulardan biri, güneydoğu sorunu. Bu konunun Türkiye'nin birinci sorunuymuş gibi sunulması birçok sendikada tepki yaratıyor. Ayrıca, siyasi gruplaşmalar ve grup tavrıyla hareket edilmesi de kitlesel katılım açısından olumsuz etkiler yaratıyor. Toplumda demokrasi geleneğinin yeterince yerleşmemiş olması da sendika-içi demokrasiyi olumsuz etkiliyor. Diğer bir deyişle, evinde kendisi baskıcı olan ve siyasal partisinde baskıyı kabullenen bir kişinin sendikada demokrasi talebi fazla gerçekçi veya samimi olmuyor.

Sendika-içi demokrasinin geliştirilmesinde yapıların önemi yadsınamaz. Ancak sanıyorum belirleyici olan, toplumda katılım gereksiniminin daha fazla duyulması, bu arzusunun ifade edilmesi, gerekli bedelin ödenmesidir. Sendika-içi demokrasi tartışmalarında olgunun bu boyutunun da tartışılmasında yarar var.